

Városrendezés.

1916 április 1.

Azt halljuk, hogy a fehérvári lagunákat betemetik s a lakókat a felszegre költöztetik. Szétfoszlik tehát a romantika hímes fátyola, mely a cigánysort takargatta, nem vakkant többé a fűvön hízlalt komondor a pocsogók felől s nem csúszkálnak már nyakig mezitláb purdék tél derekán lagunáik jegén. A városba érkező útas szegényebb lesz egy benyomással. . .

Szeretnők a tervért melegen megszorítani a polgármester kezét s lelkünkől kívánjuk, hogy a cigánysorra vonatkozó javaslata mihamar valóra váljon.

Azt is rebesgetik, hogy a mi kedves, higgadt, előzékeny állomásfőnökünk a vasút és országút között elterülő ingoványt be akarja temettetni s oda vasútas-telepet akar létesíteni. Ha az évek óta megrekedt talajvíz nem veszélyezteti a tervezett városrész egészségügyi viszonyait, ehhez a vállalkozáshoz is sikert kívánunk. Közelebb visz a mi városi politikánk céljához: a régi virágzó magyar város életrekeltéséhez.

De ezen szórványos tervek hallatára azt kell kérdeznünk, van-e a polgármester tárcájában valami részletes, lendületes, következetes városfejlesztő tervezet? Valami jól meghányt-vetett, apróra kidolgozott, messzelátó, de azért reális város-

politikai program, amit önmaga férfierejének egész elszántságával, szívósan, csüggedés nélkül végre akar hajtani s ha nem futja élete napjaiból és véges emberi erőiből, örökségkép átszarmaztat utódjára.

Gondolt-e néha a polgármester arra, hogy égetően szükséges egy kellően felszerelt közkórház, hogy kitünő hasznot hajtana egy kertészeti iskola, helyén való volna az állami borraktár is, amit ide szántak ugyan, de nem építettek fel? Nem elegendő az egyetlen, félre is eső állami elemi iskola s a polgári fiúiskola se maradhat örökké bérlő idegen házakban.

Gondolt-e arra, a város vezető embere, hogy néhai való, jó Fogarassy püspökünk egyetemi alapot hagyott, amely ma közel négy millió koronára rúg s hogy nem lenne utolsó dolog, ha a fejedelmek városában a magyarság újból egyetemhez jutna.

Mi a városi tanács terve a földgázzal? Tudjuk, hogy Kudsir vasműveinek táplálására erre is fogják vezetni a mezőségi gázt s mi akarva-nem akarva belejutunk az ipari élet erébe. Minő gyárakat lehet itt létesíteni s a város melyik része alkalmas a gyártelepek elhelyezésére?

S végezetül az is érdekel, hogy a városházán mit gondolnak a város csinjáról? Megtűrik-e még, hogy a Gizella-udvarnak párja épüljön? Egyáltalában beleszólnak-e az épülő házak tervrajzába? A belga városok még a XVII. században is korlátozták az építő művészet szabadságát, azért olyan egybehangzó minden művészi motívum pl. Brügge utcáin, akárcsak valami egységes szerkezetű opera részletei.

Kolozsvárt viszont annak idején nem gondoltak erre. Ki hagyták pusztulni az anjoukorbéli pompás gót templom kétségtelenül odaillo környezetét s pesti építők kényére-kedvére bízták a Mátyás-tér ujjáépítését. Mikor az útas Fadrusz pompás szobra felől nézi a köcsipkés, tornyokkal ékes, tisztos istenházát, megcsapja a történelem levegője: De jaj annak, aki Mátyás szobrának hátat fordít s az Első Magyar Biztosító Társaság vadonatúj, vakítóan tündöklő palotájára tekint. Mintha az Opera valamennyi kardalosa hamisan énekelne. Marosvásárhelyt is szabadjukra hagyta a város tanácsa a tervező művészeket s az eredmény az lett, hogy az alreáliskola felé vezető út gyötrelmes vesszőfutás a nyitottszemű vándor számára .

Gyulafehérvár képe még nem torzult el. A vár magában hordja a dicsőséges magyar középkort, védőművei a barock vonásait. Úgy kell tekintenünk minden sáncot és bástyát, mint műemléket s nem szabad Temesvár példájára lerontanunk a multnak tanulságos s egyes részleteiben művészi becsű alkotását. A város szabadon, modernül terjeszkedhetik körülötte, mint ragyogó kerete a nagybecsű, öreg kincsnek. Ne legyen azonban az épülő, fejlődő városban semmi történeti emlékezés, semmi rejtelmes gót várkastély vagy versaillesi Trianon. Van már új magyar építő-stilus. Amit régi magyar házak, cserények, bogoshátú székely hajlékok formanyelvéből ellestek Huszka és Lechner, Toroczkai-Wigand és Kós Károly, megtudják azt már szólaltatni modern magyar művészeink.

Nem kell a külföldre járnunk szépséges mo-

tivumokért, adnak bőven itthon építgetett, szóra sem méltatott öreg-öreg mestereink. Vessen csak gondot rá a város polgármestere, hogy semmi izléstelen, szertelen, idegenszerű ne épüljön.

Aki itt a polgárok mestere lett, annak Nehemias szerepe jutott s a szent város nagy restaurátorának jeligéje is: „Opus grande ego facio et non possum descendere.“¹⁾

1) Nehemias VI. 3.